

IJslandse kunstenaars Steina Vasulka gaf viool op toen ze hevig verliefd raakte op video

Noordse wolken drijven over een dorre woestijn

Het Amerikaanse videokunstenaarssechtpaar Woody en Steina Vasulka tonen deze maand twee installaties in Amsterdam. In de wereld van de elektronische kunst gelden ze als pioniers. Meer dan twintig jaar zijn zij in de woorden van Steina Vasulka „verliefd op video”.

Door BAS VAN LIER

De combinatie alleen is al bijzonder: een Tsjechische filmer die aanvankelijk hydraulica studeerde en een violiste uit IJsland. Steinum Briem Bjarnadottir ontmoette Woody Vasulka in Praag en in 1965 emigreerden ze samen naar Amerika, waar ze allebei in de ban raakten van video als nieuw medium voor kunstuitingen. Sindsdien gelden Steina en Woody Vasulka als pioniers van de videokunst. In New York richtten ze er *The Kitchen* op, een soort werkplaats annex galerie, waar iedereen terecht kon die zijn werk op het publiek wilde testen. Uitgangspunt voor het werk van de Vasulka's is steeds het onderzoek naar de intrinsieke kenmerken van elektronisch beeld en geluid.

In Nederland was al meermalen werk van Steina en Woody Vasulka te zien en dit weekend openen de twee hoofdstedelijke videogaleries Montevideo en Time Based

Arts, voor het eerst in samenwerking met elkaar, exposities met nieuwe installaties van de Vasulka's. In *Time Based Arts* staat Woody's *Artifacts*, een 'interactief kinetisch werk' dat vragen oproept over het fenomeen beweging en in Montevideo is Steina's *Geomania* te zien op tien (dit weekend zelfs op twee keer tien) op elkaar gestapelde monitoren. Terwijl Woody thuis in Santa Fe, New Mexico voorbereidingen treft voor een presentatie later deze maand van hun werk in Oostenrijk, reisde zijn vrouw alvast naar Europa om de beide installaties in Amsterdam op te bouwen.

Achter het bedachte en vriendelijke voorkomen van Steina Vasulka gaat een onstuimige passie voor de techniek schuil. „Dat ik destijds stopte met de viool was omdat ik hevig verliefd raakte op video. Het was echt als een scheiding om liefde, maar nu speel ik wel weer. Het leukste van video is het spelen. Tussen onze apparatuur voel ik me als een kind met zijn speelgoed. We hebben een enorme hoeveelheid apparatuur thuis, het ziet er echt uit als een uitdragerij. Maar elk apparaat levert een ander beeld op, dus moeten we het allemaal hebben.”

Steina Vasulka's *Geomania* is een onafgebroken stroom van met elkaar vervlochten beelden uit

Santa Fe en IJsland, „de twee streken waar ik me het meest mee verbonden voel”. Tussen de oranje rotsen van New Mexico klotst het water van de zee rond IJsland, noordse wolken drijven over de dorre woestijn en ijsbergen worden zandkleurige vlakken in beelden die met een aquarelkwastje lijken te zijn geschilderd. De tape bezit een enorme dynamiek, niet door een snelle opeenvolging van beelden maar door de beweging binnen de shots.

Veel apparatuur en ook computersoftware maakten en maken de Vasulka's zelf. Onder meer maakte Woody in 1975 het *Vasulka Image System* waarmee digitale videobeelden kunnen worden opgebouwd. Het systeem gebruikte hij ook nu weer voor zijn installatie *Artifacts*. Zodra het publiek de band even stilzet wordt een bewegende uitsnede uit het beeld onzichtbaar: de uitsnede valt dan samen met de achtergrond. Het bewijs dat een bewegend televisiebeeld is opgebouwd uit een aanschakeling van aparte beeldjes. Maar registreert het menselijk oog beweging net zo, vragen de Vasulka's zich af? Of zien wij beweging in een constante stroom?

Steina Vasulka: „Woody gaat veel meer compositorisch te werk dan ik. Mijn manier van werken is veel meer gericht op improviseren. Aanvankelijk wilde ik *Geomania* helemaal niet maken, maar toen ik een combinatie uitprobeerde van beelden uit IJsland met beelden van Santa Fe zag ik opeens de oceaan over de woestijn spoelen en kon ik niet meer terug.”

Woody en Steina Vasulka hebben wel gemeen dat ze geen onderscheid maken tussen videosignalen en geluidssignalen: „alle signalen zijn te beschouwen als dezelfde bron, als hetzelfde *art-material*”. Op uitnodiging van de Amsterdamse Studio voor elektro-instrumentale muziek

De IJslandse videokunstenaar Steina Vasulka (foto Maurice Boyer)

(STEIM), in samenwerking met Montevideo, zijn de Vasulka's al enige tijd bezig met de ontwikkeling van een videocamera die kan reageren op geluiden. Hogere of lagere geluiden beïnvloeden de bewegingen van de camera, zodat een zangeres of een pianist het videobeeld kan bepalen. Later dit jaar wordt het project hier getoond.

Over de stand van de elektronische kunst in Nederland is Steina Vasulka zeer te spreken: „Ik ben echt onder de indruk van de kwa-

liteit en de hoeveelheid van het werk dat kunstenaars hier afleveren. Op sommige vlakken ligt Nederland nu zelfs voor op Amerika. Alleen het publiek is hier veel terughoudender. In de USA is het juist andersom, daar staat het publiek veel meer open, maar de kunstenaars durven minder.”

Installaties van de Vasulka's tot en met 28 oktober in Montevideo, Singel 137, Amsterdam (di t/m za 13-18u.) en in Time Based Arts, Bloemgracht 121, Amsterdam (wo t/m za 13-17u.)

Ingezonden mededeling

THEATER OOSTEN

Schrijf me in het zand

Nieuw Nederlands stuk van Inez van Dullemen

'Aangrijpende voorstelling over incest' de Volkskrant. 'Helse driehoeksverhouding in de intimiteit van het gezin' NRC Handelsblad.

De Brakke Grond - Amsterdam

dinsdag 10 t/m zaterdag 14 oktober, 20.30 uur

Reserveren 020-26 68 66